

**-Алексеева Куннэй Олеговна-Воспитатель
МБДОУ “ЦРР-Детский сад №2 "Улыбка"
Кысыл-Сыр/Намский;
(Бэлэмнэнии бөлөх оҕолоругар аһаҕас дьайымал технологической картата
«Харчы дойдутугар айан»)**

**МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ДОШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
"ЦЕНТР РАЗВИТИЯ РЕБЕНКА - ДЕТСКИЙ САД №2 "УЛЫБКА"**

**Бэлэмнэний бөлөх оболоругар аһаҕас дьайымал технологическай картата
«Харчы дойдутугар айан»**

Иитээччи : Алексеева Куннэй Олеговна

Ааптар: Иитээччи Алексеева Куннэй Олеговна

Дьайымал ытытыллар бөлөбө: Бэлэмнэнии бөлөх, 6-7 саастаах оҕолор.

Сурун уобалас: “Тулалыыр эйгэ” (билэр-көрөр баҕаны сайыннарыы)

Уобаластар алтыһыылара: “Оҕо уопастыбаҕа сылдыһытын-бодорууутун сайыннарыы”, “Оҕо тылын сайыннарыы”, “Оҕо кэрэни өйдүүр дьобурун сайдыыта”, «Оҕо эт-хаан өттүнэн сайдыыта».

Дьайымал көрүнгэ: Биллэрэр-көрдөрөр, оонньуу.

Методиката: Биирдиилээн, бөлөбүнэн үлэлээһин ньымата.

Ньымалара:

1. Мультимедийнай-презентация
2. Хамсаныылаах оонньуулар
3. Карточкаларынан үлэ
4. Оригами

Сыала: Оонньуу нөнүө үпкэ-харчыга быһаарсыы сүрүн өйдөбүлүн интэри.

Соруктара:

Үөрэтэр:

1. Манньыат, күпүүрэ, пластикавай карта туьунан билиилэрин чингэтии;
2. Дьиз кэргэн бүддьүөтэ, дохуот, ороскуот диэн өйдөбүллэри билиһиннэри.

Сайыннара:

-Оҕо толкуйдуур дьобурун, билиэн-көрүүн баҕатын, ситимнээх санарар сатабылын, тылын саппааһын байытыы, болжомтолоох буолуутун, илии, тарбах былчыннарын сайыннарыы, эти-хааны дьэбдигирдии.

Иитэр:

- оҕону бэйэ-бэйэбэ болжомтолоох буолууга, эйэбэс сыһыанна иитии.

Тылга үлэ: бүддьүөт, дохуот, ороскуот.

Тутгуллар матырийааллар: аптаах холбуйачаан-2шт., мээчик, банковской карта, кумаафы харчылар, манньяттар, фишкалар, карточкалар «Харчыга тугу сатаан атылаабытый, тугу атыласпапытый?», мольберт – 2 шт.

Түнгэтиллэр матырийааллар: А4 кумаафы-7 шт., оригами схемата – 6 шт., фишкалар -6 шт., минньигэс манньят.

ТСО: ноутбук, проектор, музыкальная колонка.

Дьарык тутула:

1. Кирири чааһа.
2. Сүрүн чааһа.
3. Түмүк.
4. Дьарык түмүгүн сыаналаныы.

Сылыктанар түмүк:

1. Оҕолор манньят, күпүүрэ, пластикавай карта диэн өйдөбуллэри хатылаатылар;
2. Оҕолор дьиз кэргэн бүддьүөтэ, дохуот, ороскуот диэн өйдөбуллэри кытта билистилэр;
3. Оҕолор толкуйдуур дьобурдарын, билиэн-көрүүн бабаларын, болжомтолоох буолууларын, тарбахтарын былчыннарын сайыннардылар;
4. Оҕолор бэйэ-бэйэбэ болжомтолоохтук, эйэбэстик сыһыннаһаллар.

Дьарык барыта:

№	Түһүмэх	Дьайымал ис-хоһооно, тутула	Иитээччи дьайыыта	Оҕолор дьайыылара	Түмүк
1	Тэрийэр-көбүлүүр түһүмэх. (2 мүн.) Оҕолору кытта билсирии.	Оҕолору дьайымал туругар киллэри.	Оҕолордуун дорооболоһор. Төгүрүччү тураллар Билсирии, оҕолору кытта ситими олохтоһун	Оҕолор иитээччини кытта киирэллэр. Оҕолор дорооболоһоллор. Бэйэ-бэйэлэригэр мичээрдириллэр.	Оҕолор дьарыкка интириэстээхтэр, бэлэмнэр.

		бэлэхтиибит, ол эрэн ким хаартыската баарын кимиехэ да эппэккит. Маладьяастар, ким хаартыската баар эбитий? Үөрдүбүт? Настарьяаннабыт хайдаҕый? Маладьяастар!			
	Тирээн туар күчүмэҕэйи торумнааһын.	Биһиэхэ бүгүн ойуулук дойдутуттан ыалдыт кэллэ, ким буолуой, таайаахайын эрэ. (куоска ньааҕыныыра иһиллэр) К: Үтүө күнүнэн, оҕолор! Мин эһигиттэн көмө көрдүү кэллим. Миигин Горчица албыннаабыт. Кини миэхэ манньятаны сиргэ олортоххуна, мас үүнүө, ол мас сэбирдэҕин оннугар олус элбэх көмүс харчы үүнүө диэбитэ. Мин итэҕэйэн, манньятабын сиргэ көмпүтүм, аптаах тыллары эппитим уонна үс күн, үс түүн кэтэстим, маһым үүммэтэ. Билигин мин биир да харчыта суох хааллым. И: Оҕолор, коржикка көмөлөһөбүт дуо?	Иитээччи оҕолор болҕомтолорун тардар.	Оҕолор иитээччи кэпсиинин болҕойон истэллэр.	Оҕолор кэпсэтиигэ бэлэмнэр Интэриэс үөскүүр, билиэн-көрүүн баҕарар баҕалара сытырхайар.
2	Сүрүн чааһа. (16 мун)	И: Оҕолор, харчы маска үүнүөн сөп дуо? К: - Үүммэт? Оччоҕо хантан кэлэрий харчы? И: Оҕолор, Коржикка төрөппүттэрбит ханна үлэлииллэрин кэпсиибит дуо? К: Төрөппүттэрбит үлэлээн ылбыт харчылар туох диэн ааттанарый? Саамай сөп! Хамнас. К: – Мин өйдөөтүм, хамнас халлаантан түспэт эбит, үлэлээтэхпитинэ кэлэр эбит. И: Билигин биһиги оҕолору кытта барытын эйиэхэ кэпсиэхпит уонна көрдөрүүхпүт. - Оҕолор, харчы диэн тугун, хайдах харчы баарын Коржикка кэпсиэххэин эрэ. Оҕолор харчы диэн тугуй? И: Билигин биһиги аптаах холбуйачаан көрүүхпүт. Иһигэр туох баарый? Саамай сөп, маладьяастар. Харчы. - Харчы хайдах көрүнгээх буоларый? (манньята, купюра) Манньяталары уонна купюралары туспа	Иитээччи оҕолор болҕомтолорун тардар.	Оҕолор боппуруостарга хоруйдуулар.	Тус бэйэлэрин сааһыланаллар. Бэйэ-бэйэни өйөһөллөр. Дьайыыга бэлэм буолуу, холбоһон интэриэһинэйдик үлэлииллэр.
			Аптаах холбуйачааны көрдөрөр уонна кэпсиир.	Оҕолор олоппоско олорон истэллэр, боппуруоска хоруйдуулар.	

		ууруоххайын, биһиэхэ туох хаалла? Саамай сөп-пластиковай карта, пластиковай карта туохха нааданый? Биһиги кошелекпугугар баар харчыны биһиги тутан-хабан көрүөхпүтүн сөп, маҕаһыынга атыыһытка биэриэхпитин сөп. Онтон картаҕа баар харчыны биһиги тутан-хабан көрөбүт дуо? Картага баар харчы бүтүөн сөп дуо? Манна өссө минньигэс манньыаттар бааллар. Бүгүн дыарыкка эппиэттэспит, хоруйдарга сөпкө эппиэттээбит оҕолорго манньыаттары биэртэлиэм. Ким дыарык бүтэһигэр элбэх манньыаттаабын аабыахпыт. Оонньуу “Мээчик” И: Төгүрүччү туруоххайын уонна оонньуохпут. Мин мээчиги бырабабын, хаппыт оҕо харчы туохха наадатын этэр уонна доҕоругар бырабар. Харчынан мин: <i>-ас атыылаһабын</i> <i>-таксига проезд төлүүбүн</i> <i>-тангас-сап атыылаһабын</i> И: Маладьыастар! Аныгы үйбэ харчыта суох сатаан олорбоппут. И: Оҕолор, харчыга тугу барытын атыылаһаахха сөп дуо? Оонньуу: «Харчыга тугу сатаан атыылаһабытый, тугу атыыласпаппытый?» Билигин остуолтан биирдии фишка талабыт уонна өгнөрүнэн икки хамаандаҕа арахсабыт. Остуолга хартыыналар сыталлар. Биирдии хартыынаны ылан мольбертка сыһыарабыт. Бастагы хамаанда «Тугу сатаан атыылаһабытый», иккис хамаанда «Тугу атыыласпаппытый?» Тоҕо талбыккытын быһаарабыт.	Пластиковай картаны көрдөрөр. Оонньуу ис-хоһоонун билиһиннэрэр, оҕолор үөрэ-көтө оонньууларын тэрийэр Иитээччи оҕолору мольберт аттыгар ынырар, соруудабы быһаарар. Оҕолорго минньигэс харчы биэрэр.	Оҕолор төгүрүччү тураллар. Улахан киһи быһаарыытын болҕойон истэн оонньуу быраабылатын сөпкө толоруу, туһааннаах билиини ингэринии Оҕолор мольбертка чугаһыыллар. Соруудабы сөпкө толоруу, карточканан үлэ, атын оҕолору, иитээччини кытта алтыһыы.	Интэриэс үөскүүр, билиэн-көрүүн бабарар бабалара сытыырхайар, оҕо этэ-сиинэ чэбдигирэр, болҕомтото сайдар. Толкуйдуур дьобура, болҕомтото сайдар.
--	--	---	---	---	---

		Хамсаныылаах оонньуу «Үнкуулээ-хамсаама» Бэсидэ. И: Хас биирдии дьиз кэргэн бүддьүөтүн аабынар. Бүддьүөт диэн киирбит уонна тахсыбыт харчы. Докуот уонна ороскуот. Докуот диэн үлэ түмүгэр ылбыт харчын. Ороскуот диэн кимиэхэ эрэ биэрбит, төлөөбүт харчын. Интерактивнай оонньуу «Докуот - ороскуот» И: Оонньуу оонньуубут дуо? Биир эрээккэ туруоххайын эрэ. Мантан сөптөөх эппиэти талабыт. Сөпкө эппиэттээтэххитинэ маладьыастар диэн тахсар, сыһа эппиэттээтэххитинэ хамсаабат. Маладьыастар! Оригами И: Биһиги тимир харчыбытын, купюрабытын, карточкабытын ханна угабытый? Саамай сөп, кошелек. Билигин биһиги оригами көмөтүнэн кумаабынан кошелек оноруохпут. Остуолга иккилии буолан баран туруоххайын. Остуолга сытар схеманы көрөн оригами ньыматынан кошелек оноруохпут. Бу кошелеккутун дьизэтитигэр илдьэ баран кырааскалаарын. Оҕолор маладьыастар!	Иитээччи хамсаныылаах оонньууну оонньотор. Иитээччи оҕолору болжомтолоох буоларга, чуумпуран истэргэ иитэр. Иитээччи манньыат түнгэтэр. Иитээччи сорудабы быһаарар. Көрдөрөн, ыйан-кэрдэн биэрэр. Ыарыҕаппыт оҕолорго биирдиилээн көмөлөһөр.	Оҕолор хамсаныылаах оонньууну оонньуулар. Оҕолор олоппоско олоролор, боппуруостарга хоруйдуулар. Оҕолор схеманы көрө-көрө остуолларга туран эрэ үлэлиилэр. Тугу онорбуттарын көрдөрөллөр, ыйытыкка толору эппиэттэри биэрэллэр.	Эти-хааны дьэбдигирдии. Ситимнээх сангарар сатабыллара, тылларын саппааһын байытыы. Оҕо илиилэрин, тарбахтарын былчыннара, толкуйдуур дьобура, болжомтото сайдар. Кэрэни айарга көхтөөхтөр. Бэйэ-бэйэбэ истинник сыһыаннаһаллар
3	Түмүктүүр	Оҕолор таһуурун туруоххайын эрэ. Кимиэхэ	Иитээччи манньыат	Оҕолор көтөбүтүк	Үлэ түмүктүтүк

	түһүмэх (2 мүн.)	хас минньигэс манньыаттабый? Бүгүнгү дьарыкка тугу сөбүлээтигит? Туох сананы биллигит? Тугу ыарырҕаттыгыт? Олус учугэй. К: Оҕолор, бүгүн мин олус элбэҕи биллим уонна көмөбүт иһин мин эһиэхэ бэйэм кыра бэлэхпин туттарабын. Мунньубут кэмпиэппиттэн эһиэхэ бэрсэбин. Көрсүөххэ диэри! И: Мин эмиэ эһигини кытта үлэлээбиппиттэн олус астынным. Манан дьарыкпыт бүтэр, көрсүөххэ диэри, оҕолор!	түмүгүн таһаарар, эбии боппуруостары биэрэн оҕолор санааларын истэр.	боппуруостарга хоруйдуулар.	сүргэлэрэ көтөбүллэр.
--	-------------------------	---	--	------------------------------------	------------------------------